

Дифференціація, що застосовується підприємствами санаторно-курортного та готельного господарства згідно з даними [2] характеризується невеликою різницею в цінах на послуги в залежності від ділового циклу.

Одним з важливих природних рекреаційних ресурсів регіону, є клімат. Ялта як кліматичний курорт втрачає свої якості через зростаючу кількість автомобільного транспорту місцевого населення та приїжджого на період високої сезонної активності. Під впливом цього негативного фактора руйнується природний рекреаційний потенціал регіону. Для того, щоб уникнути такого негативного явища необхідні економічні заходи, що стимулюють скорочення викидів вихлопу автотранспорту.

Прибережна територія Криму володіє унікальними природними ресурсами, кількість яких, дозволяють організувати відпочинок, лікування та оздоровлення.

Нерівномірність використання рекреаційного потенціалу Криму пов'язана, в першу чергу, з сезонними проявленнями природних факторів.

Для зменшення негативного впливу фактора сезонності, необхідно розвивати такі рекреаційні підгалузі, які пов'язані з використанням природних рекреаційних ресурсів для лікування та оздоровлення рекреантів. Природні рекреаційні ресурси є основною складовою в конкурентоспособності регіону. Дані підгалузі здатні підвищити рівень ділової активності в регіоні в період міжсезоння.

Для розвитку цих галузей необхідна система державно-приватного партнерства в області маркетингу, інвестування в приватний об'єкт та інфраструктуру на взаємовигідних умовах. Державство в системі державно-приватного партнерства може брати участь у розподілі прибутку підприємства відповідно до вкладення в його діяльність або на пільгових умовах фінансувати інноваційну діяльність.

Природний рекреаційний потенціал руйнується під впливом антропогенних факторів. Державство з свого боку повинно забезпечити заходи стимулювання збереження та розвитку природного рекреаційного потенціалу. Якщо така тенденція збережеться, то з часом скоротиться сегмент рекреантів, які на перше місце ставлять лікування поєднуючи його з відпочинком (зараз він становить 24%). А з часом, якщо не буде достатнього притоку інвестицій в ці галузі, то даний сегмент практично буде втрачено.

Література: 1. Яковенко І.М. Рекреаційне природопольовання: Методологія та методика досліджень / І.М. Яковенко. – Сімферополь: Таврія, 2003. – 335 с. 2. Санаторно-курортне лікування, організаційний відпочинок та туризм в АР Крим у 2010/2011 році: Стат. збірник / Головне управління статистики в АР Крим / За редакцією Н.О. Полонської – Сімферополь : Головне управління статистики в Автономній республіці Крим, 2011. – 152 с. 3. Квартальнов В.А. Туризм / В.А. Квартальнов. – М.: Фінанси та статистика, 2002. – 320с. 4. Кусков А.С. Рекреаційна географія / А.С. Кусков, В.Л. Голубева, Т.Н. Одинцова. – М. : Флінта, 2005. – 486 с. 5. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Учебне посібник / Фоменко Н.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312с.

Васильківський Б.М.,

*ст. викладач кафедри екології НУ «Києво-Могилянська академія»,
м. Київ, Україна*

ЧОМУ СТАЛІЙ РОЗВИТОК ПЕРЕМАГАЄ НА ЗАХОДІ І НІДЕ БІЛЬШЕ?

Світ заговорив про сталий розвиток після Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку, що відбулася у червні 1992 року в Ріо-де-Жанейро, на якій було прийнято ряд міжнародних документів. В роботі цієї конференції прийняли участь керівники країн усього світу, тому не дивно, що конференція отримала назву – саміт «Планета Земля». Серед прийнятих документів були Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку (Декларація Ріо), до якої увійшли 27 принципів сталого розвитку та «Порядок денний на ХХІ століття», в якому йдеться про сталий розвиток та про дії, які повинні виконати країни для його досягнення.

Однак, вже через п'ять років після Ріо на 11-ому пленарному засіданні дев'ятнадцятої спеціальної сесії ООН в доповіді щодо виконання згаданих вище документів, відзначалося, що в багатьох найменш розвинених країнах, особливо в Африці, спостерігаються повільні або

зворотні темпи зростання і, що ці країни продовжують залишатися на узбіччі процесу впровадження сталого розвитку. Таку ж картину бачимо і через десять років після Ріо. На Всесвітній зустрічі з стійкого розвитку 2002 року у Йоханнезбурзі, присвяченій десятиліттю конференції в Ріо, відзначалось, що завдання сталого розвитку не тільки не були досягнуті, але проблема ще більше загострилася. Відмічаючи певні просування в таких питаннях, як участь громадськості в прийнятті екологічно значущих рішень, співробітництво на міжнародному рівні, підписання та ратифікація ряду міжнародних угод в сфері захисту природи, нереалізованими залишається низка питань:

- бідність (1/5 населення планети мають дохід менше 1 долара на день);
- проблема питної води (1,1 млрд. людей не мають доступу до чистої питної води);
- залишається висока дитяча смертність (в країнах, що розвиваються, в десятки разів вища, ніж в розвинутих країнах);
- продовжується скорочення біорізноманіття (25% з 4630 видів ссавців та 11% з 9675 видів птахів знаходяться на межі вимирання). Крім того, не зменшується навантаження на залишки дикої природи, подовжується ріст економіки за рахунок нерационального використання природних ресурсів, збільшується кількість відходів та зберігається ще велика кількість проблем.

Якщо бути об'єктивним, то слід відмітити, що розвинуті країни не набагато просунулись у цьому напрямку, однак, їм все ж вдається кожного року покращувати певні показники сталого розвитку. Не можна не помітити, що в цих країнах скорочуються викиди в атмосферу, зменшується навантаження на природні ресурси, краще працює принцип «забруднювач платить», участь громадськості має більший результат і вплив на політику, тощо. Можна і далі продовжувати перелік досягнень.

Однак питання – чому в країнах, що розвиваються, відсутній прогрес в реалізації сталого розвитку – залишається відкритим.

Дуже часто громадськість, розмірковуючи про сталий розвиток, звертає увагу лише на ті Принципи, які стосуються питань охорони природи і екологічних чи соціальних прав громадян. А дарма, бо, перш за все, варто звернути увагу, на економічні та фінансові механізми сталого розвитку. Про ці механізми згадується в декількох статтях, ми ж візьмемо лише дві. Це Принцип 12-й Декларації Ріо та пункт 2-й Порядку денного. В Принципі 12 вказується на те, що країни повинні створювати сприятливі умови для **відкритої економічної системи**, що призведе до зростання економік і стійкому розвитку усіх країн. Крім того, заходи в області політики, що приймаються в цілях охорони довкілля, **не повинні бути перешкодою, невинуватою дискримінацією, або прихованим обмеженням міжнародної торгівлі**. А головною ідеєю пункту 2 «Порядку денного на ХХІ століття» є **лібералізація торгівлі**, яка є рушійною силою в досягненні стійкого розвитку. Виходить так, що завдяки реалізації цих принципів та завдань світ зможе подолати екологічну кризу, до якої він вже наблизився наприкінці ХХ століття.

Саме реалізація цих пунктів призвела до створення у 1994 році Всесвітньої Торгової Організації. Наслідком цього став всім відомий процес глобалізації. Що це за процес і який його вклад в знищення природи – теж всім відомо. В пресі дуже багато про це пишуть, а інколи можна зустріти і таке твердження, що сталий розвиток – це є альтернатива глобалізації. Хоча насправді це не так, бо глобалізація і сталий розвиток виходять з одного документа (або краще двох) : це Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку та Порядок денний ХХІ століття. Однак не будемо зараз зупинятися на глобалізації, а повернемося до питання – чому сталий розвиток є не можливим в країнах, що розвиваються?

Відповідь проста - тому що той «сталий розвиток», про який йдеться в Декларації Ріо та Порядку денному на ХХІ століття є можливим лише в розвинутих країнах і за рахунок країн, що розвиваються.

Щоб це зрозуміти, достатньо переглянути статистичні звіти розвинутих країн та країн, що розвиваються, з 1992 до 2008 року, тобто до світової економічної кризи. Статистичні дані свідчать про те, що розвинуті країни скорочують використання природних ресурсів, зменшують викиди в атмосферу та забруднення вод, кількість відходів, особливо – важкої промисловості та енергетичного комплексу, збільшують площі лісів і природоохоронних територій.

Для прикладу можна подивитися на такі галузі, як виробництво металу та електроенергії. За останнє десятиліття виробництво металу в країнах Європейського союзу скоротилося, відповідно скоротилось видобування природних копалин, зокрема руди, завдяки чому

зменшилося використання води та поменшали викиди в атмосферу. Також скорочується виробництво енергії на теплових станціях, що автоматично призводить до покращення повітря та зменшення відходів. Така політика розвинутих країн, вкладається в цілі і завдання сталого розвитку. Але це не говорить, що в розвинутих країнах взагалі відбулося зменшення виробництва, навпаки – виробництво збільшилося.

Що ж відбувається в цей час в країнах, що розвиваються або в пострадянських країнах? Україна належить до останніх. Переглядаючи економічні показники України, можна побачити збільшення добування корисних копалин, що, зрозуміло, призводить до збільшення, виробництва, наприклад, металу та іншої продукції. Така ж сама ситуація і з виробництвом електроенергії. В статистичних звітах можна побачити і зростання експорту металу та електроенергії з України до розвинутих країн. На перший погляд, це дуже добре – адже зростання торгівлі підвищує добробут громадян. Але ж в цьому і проблема, бо, по-перше, експортуючи сировину, держава не отримує повністю гроші за продану сировину чи продукцію. Це відбувається завдяки різним схемам. Значна частина залишається на рахунку олігархічних угруповань за кордоном. А за ті копійки, які надходять до бюджету, не можна реалізувати цілі і завдання сталого розвитку в країні. По-друге, дослідження показали, що на одну тону готової продукції в середньому припадає 5 тон відходів під час виготовлення товару і 20 тон – під час добування корисних копалин. Таким чином, розвинуті західні країни, імпортуючи до себе «напівфабрикати» з менш розвинутих країн, виготовляють готовий продукт, а в країнах третього світу залишаються відходи, в тому числі і відходи від закуплених цими країнами товарів. І так відбувається в усіх країнах, що розвиваються, а не тільки в Україні.

Можна стверджувати наступне – розвинуті країни краще просунулися в реалізації програми сталого розвитку тільки завдяки країнам третього світу. І все це відбувається в світлі реалізації принципів сталого розвитку та на підставі Ріо-де-Жанейровської декларації та Порядку денного на XXI століття. Отже, відповідь на питання про перспективи реалізації сталого розвитку в Україні проста: сталий розвиток за «сценарієм Ріо» в Україні неможливий.

Сьогодні можна сказати, що конференція в Ріо стала апофеозом «зеленого» антропоцентричного підходу до навколишнього світу напередодні глобальної екологічної кризи. І при всіх добрих намірах країн, які брали участь в саміті Ріо, виконати програму дій та досягти цілей сталого розвитку неможливо. Бо механізми, які лежать в фундаменті сталого розвитку, – саме економічні – і привели світ до екологічної кризи.

Тому, коли громадськість примушує уряд України розпочати реалізацію програми сталого розвитку, яка базується на двох згаданих документах Ріо, – це марна справа.

Для України, як і для всіх інших країн, що розвиваються, потрібно шукати інші шляхи виходу з екологічної кризи і розраховувати лише на себе. Адже розвинуті країни не поспішають допомагати бідним країнам. Так, в рамках сталого розвитку планувалося створення фонду допомоги країнам третього світу за рахунок відрахувань 0,7% ВВП розвинутих країн до спеціального фонду. Однак, до цього часу, такий фонд так і не отримав грошей і в найближчий час навряд чи отримає. Про це красномовно говорить заява канцлера Німеччини пані Ангели Меркель на всесвітньому форумі, присвяченому програмі ООН «Цілі розвитку тисячоліття» в Нью-Йорку в вересні 2010 р., – замість обіцяних 0,7% її країна, у кращому випадку, виділить лише 0,4% свого ВВП і відповідно її заклик до урядів країн, що розвиваються, – брати на себе більше відповідальності в досягненні цілей саміту Ріо.

Що стосується менш розвинутих країн, то вони шукають нові шляхи. Візьмемо, наприклад, Еквадор, де природо-заповідний фонд складає більше 20% території країни. Нещодавно влада Еквадору заявила: якщо розвинуті країни зацікавлені у збереженні національного парку Ясуні, то вони повинні сплатити у фонд розвитку Еквадору 4 мільярда доларів. На території цього парку знайдено нафту, і уряд Еквадору не буде її розробляти, якщо розвинуті країни сплатять половину грошей, які країна могла б отримати від продажу цієї нафти. Ця заява уряду Еквадору вже отримала назву «Ініціатива Ясуні». На неї вже відреагували уряди Німеччини, Бельгії, Іспанії, які готові зробити такий внесок. Як бачимо, про щось схоже на «ініціативу Ясуні» – нічого не говориться в «сталому розвитку Ріо».

Україна, на превеликий жаль, не може висунути подібну ініціативу, бо вона втратила і зруйнувала природу через індустріалізацію ще у 30-ті, а потім 60-70-ті роки ХХ ст. Сьогодні, з

приходом до влади політико-олігархічних угруповань, які отримують власні надприбутки за рахунок природних ресурсів України, цей процес продовжується в ще більших масштабах.

Всесвітній екологічний форум, що пройшов 20 років тому в Ріо-де-Жанейро ніби посіяв в думках людей надію на новий етап розвитку людства в бік «сталого, збалансованого розвитку». На конференції в Ріо багато хто повірив у міф про новий світ, який нарешті зрозумів свої проблеми, про світ, що управляється міжнародними інститутами, які спираються на «громадянське суспільство» [1]. Однак, це дійсно виявилось черговим міфом – «громадянське суспільство» прогало боротьбу за новий світ глобальним корпораціям і ВТО. А конференція «Ріо+20», що пройшла в 2012 р., показала, що людство не тільки не усвідомило помилки минулого століття, але ще більше спрямувала свої зусилля на задоволення людських потреб за рахунок природи. Бо якщо в підсумковому документі Конференції Ріо+20 сказано, що головною задачею «сталого розвитку» є людина [2], то цей шлях давно нам відомий, як і слова з Біблії «Тож сказав Бог: "Сотворімо людину на наш образ і на нашу подобу, і нехай вона панує над рибою морською, над птаством небесним, над скотиною, над усіма дикими звірями й над усіма плазунами, що повзають на землі.". Результат такого панування за останні століття і призвів планету до кризи.

То що ж робити? Невже «сталий розвиток Ріо» потерпів крах? Насправді, не все, що закладено в Ріо, було «марними мріями для бідних». Є й позитив. І його можна знайти саме в документах Ріо. Як вже було сказано на початку, деякі принципи Ріо та пункти програми ХХІ століття все ж вдалося виконати, хоч і не в повній мірі. Це – принципи участі громадськості в прийнятті рішень, доступ до правосуддя та екологічної інформації, міжнародне співробітництво. Ці – демократичні принципи, закріплені в нашому законодавстві. Вони дозволяють захищати навколишнє середовище України. Крім того, наша країна стала не тільки частиною економічного світу після вступу в ВТО, а й частиною екологічного світового співтовариства, що дає змогу впливати на внутрішні – економічні, суспільні та політичні процеси.

Отже, екологічній громадськості потрібно не стільки реалізовувати «сталий розвиток Ріо», скільки – взявши те позитивне і корисне, що було в документах Ріо, просувати в Україні нові ідеї щодо виходу країни з екологічної кризи.

Література: 1. Кристоф Аригон Альтернативный глобализм. Новые мировые движения протеста. - М.: «Гилея», 2004. – 203 с. 2. https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.216-l-1_russian.pdf

Васько Р.В.,
студент кафедри менеджменту ЧДІЕУ,
м. Чернігів, Україна

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Туризм є однією із важливих галузей економіки. Щороку, за даними державної служби статистики, Україну відвідують близько 20 мільйонів туристів.

Під туристичним кластером ми визначаємо систему інтенсивної виробничо-технологічної та інформаційної взаємодії органів державної, місцевої влади, науковців, туристичних підприємств, постачальників базових та додаткових послуг із приводу створення спільного туристичного продукту. До складу туристичних кластерів відносяться управлінські структури і групи підприємств та організацій, географічно сконцентрованих в межах території, які спільно використовують туристичні ресурси, спеціалізовану туристичну інфраструктуру, локальні ринки праці, здійснюють спільну маркетингову та рекламно-інформаційну діяльність [1]. Особливе місце необхідно виділити органам місцевої влади, які всебічно підтримуватимуть ініціативу та виступатимуть поєднуючою ланкою між науковцями і туристичними об'єднаннями.

Досліджуючи туристичні можливості Чернігівського регіону як складової держави, ми дійшли висновку, що створення туристичного кластеру є перспективним, адже об'єктами туризму в області є близько 200 визначних пам'яток історії та архітектури XI-XII та XVII-XIX ст, три національних заповідники (архітектурно-історичний «Чернігів стародавній», історико-культурний «Качанівка», Національний державний Батуринський історико-культурний